

DOI: <https://doi.org/10.31110/consensus/2026-01/173-186>

УДК (UDC) 94 (477) : 32.327.8

HISTORY AS A WEAPON: DECONSTRUCTING MANIPULATIVE NARRATIVES IN VLADIMIR PUTIN'S INTERVIEW WITH TUCKER CARLSON

Iryna Krupenya*

Dmytro Tverezovskyi**

Abstract

The article analyzes the main propaganda myths that underlie the public argumentation of the Russian leadership regarding the aggression against Ukraine. These myths are examined as an integrated system of narratives and are critically deconstructed through comparison with historical facts, official documents, and generally recognized norms of international law.

The aim of the study is to expose the mechanisms of manipulative use of history and deconstruct propaganda narratives aimed at justifying armed aggression against Ukraine.

The research methodology is based on the analysis of scholarly historical literature, official legal and regulatory documents, and public sources; and the application of comparative and systems analysis methods.

The scientific novelty lies in the comprehensive disclosure of the technology of combining archaic historical myths with modern political manipulations into a single ideological construct. The work proves how selective interpretation of the past and concealment of key facts create a pseudo-historical basis for denying Ukraine's subjectivity.

Conclusions. The study deconstructed key manipulative narratives in the interviews, revealing the mechanism by which history is transformed into a tool of aggression and legitimisation of the destruction of international law. It has been proven that Russian propaganda is based on selective citation of facts, deliberate concealment of the role of Russian special services in the events of 2014, and the substitution of legal concepts with artificial ideological constructs ('coup d'état,' 'denazification').

Keywords: deconstruction of myths, manipulative narratives, Russian-Ukrainian war, disinformation, ideological legitimisation, Ukraine's subjectivity, hybrid war, propaganda

* Candidate of Political Sciences (Ph.D.), Associate Professor of the Department of World History, International Relations and Methods of Teaching of Historical Disciplines, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko Sumy, Ukraine. E-mail: 24tokiss@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3336-974X>

** first-year master's student of the Educational and Scientific Institute of History, Law and International Relations, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Sumy, Ukraine. E-mail: tverezovskiy.d@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5901-2609>

ІСТОРИЯ ЯК ЗБРОЯ: РОЗБІР ІНТЕРВ'Ю В. ПУТІНА ТАКЕРУ КАРЛСОНУ

Ірина Крупеня*

Дмитро Тверезовський**

Анотація

У статті здійснено аналіз основних пропагандистських міфів, що лежать в основі публічної аргументації російського керівництва щодо агресії проти України. Ці міфи розглянуто як цілісну систему наративів, а також здійснено їх критичну деконструкцію шляхом зіставлення з історичними фактами, офіційними документами та загальновизнаними нормами міжнародного права.

Метою дослідження є викриття механізмів маніпулятивного використання історії та деконструкція пропагандистських наративів, спрямованих на виправдання збройної агресії проти України.

Методологія дослідження ґрунтується на аналізі наукової історичної літератури, офіційних нормативно-правових та публічних джерел, а також застосуванні елементів порівняльного та системного аналізу.

Наукова новизна полягає у комплексному розкритті технології поєднання архаїчних історичних міфів із сучасними політичними маніпуляціями в єдиний ідеологічний конструкт. У роботі доведено, як через вибіркоче трактування минулого та замовчування ключових фактів створюється псевдоісторичне підґрунтя для заперечення суб'єктності України.

Висновки. У результаті дослідження було деконструйовано ключові маніпулятивні наративи інтерв'ю, що дозволило розкрити механізм перетворення історії на інструмент агресії та легітимізації руйнування міжнародного права. Доведено, що російська пропаганда базується на вибіркочому цитуванні фактів, свідомому замовчуванні ролі російських спецслужб у подіях 2014 р. та підміні юридичних понять, штучними ідеологічними конструктами («держпереворот», «денацифікація»).

Ключові слова: деконструкція міфів, маніпулятивні наративи, російсько-українська війна, дезінформація, ідеологічна легітимізація, суб'єктність України, гібридна війна, пропаганда

Цитування: Крупеня, І. & Тверезовський, Д. (2026). Історія як зброя: розбір інтерв'ю В. Путіна Такеру Карлсону. *Консенсус*, 1, 173–186. <https://doi.org/10.3110/consensus/2026-01/173-186>

URL: <https://www.konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/221>

* кандидатка політичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Суми, Україна. E-mail: 24tokiss@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3336-974X>

** магістрант першого року навчання Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Суми, Україна. E-mail: tverezovskiy.d@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5901-2609>

Постановка проблеми. Актуальність дослідження полягає у необхідності критичного аналізу сучасного російського політичного дискурсу, який використовує історію як інструмент гібридної агресії. В інтерв'ю В. Путіна Такеру Карлсону було продемонстровано системне намагання замінити міжнародно-правові норми суб'єктивними історичними інтерпретаціями, що ставить під загрозу територіальну цілісність суверенних держав. Невирішеною частиною загальної проблеми залишається механізм інтеграції архаїчних міфів із сучасними маніпулятивними термінами, такими як «держпереворот» та «денацифікація», для дегуманізації противника та виправдання воєнних злочинів. Означена стаття присвячується деконструкції цієї ідеологічної конструкції, виявленню фактів свідомого викривлення минулого та замовчування реальних обставин початку війни, що є критично важливим для захисту інформаційного простору та суб'єктності України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підґрунтям для деконструкції маніпулятивних наративів слугують фундаментальні праці С. Плохія, у яких спростовано тези про «єдину колицу» слов'янських народів, а також дослідження М. Тараненка та А. Ткачука щодо політичної суб'єктності руських земель у складі ВКЛ. Переосмислення подій 17 ст. та радянського періоду базується на працях К. Галушка, С. Кульчицького та Я. Верменич, що дозволяють заперечити міфи про «возз'єднання» 1654 р. та «створення України Леніним». Юридичну верифікацію подій сучасної війни забезпечено через аналіз міжнародних актів, а також чинного законодавства України та документальних свідчень про початок у 2014 р. російської агресії. Попри значну кількість тематичних розвідок, у вітчизняній науці залишається недостатньо вивченим механізм поєднання цих різночасових міфів у цілісну ідеологічну зброю в межах одного дискурсу, що й зумовлює необхідність даного дослідження.

Метою дослідження є викриття механізмів маніпулятивного використання історії та деконструкція пропагандистських наративів, спрямованих на виправдання збройної агресії проти України.

Виклад основного матеріалу. У лютому 2024 р. світ побачив інтерв'ю Володимира Путіна американському журналісту Такеру Карлсону. Спрямоване передусім на західного глядача, інтерв'ю не втратило своєї актуальності й сьогодні, оскільки воно є концентрованим викладом внутрішніх наративів російського середовища. Озвучені в ньому тези, історичні екскурси та геополітичні претензії – це дзеркало ідеологічної обробки, якої зазнає російське суспільство.

Доцільно проаналізувати інтерв'ю через виокремлення ключових наративів, на яких ґрунтується вся аргументація В. Путіна щодо агресії проти України. Умовно їх можна звести до шести базових тез, які послідовно вибудовують спотворену картину дійсності та слугують інструментами легітимації насильства, зокрема:

- 1) «Российское государство»: привласнення спадщини Русі;
- 2) «Литовско-Русское» князівство та «інші руські»: заперечення української самобутності;

- 3) Переяславська рада 1654 р.: міф про возз'єднання;
- 4) Австрійський генштаб: Україна як інструмент Заходу;
- 5) Міф про «ленінську Україну»: більшовики як творці української державності. «Сталінські подарунки»;
- 6) Ідеологія війни: як Кремль пояснює вторгнення в Україну.

Дані наративи утворюють фундаментальний ідеологічний каркас, на якому тримається теза про неможливість існування України як незалежної держави. Розбір кожного з них дозволяє простежити, яким чином історія в риторичі Путіна перетворюється з предмета аналізу на інструмент політичної легітимації експансії.

1) «Російське государство»: привласнення спадщини Русі

Інтерв'ю з самого початку починається з штучного старіння російської державності: *«Смотрите, с чего начались наши отношения с Украиной? Откуда она взялась, Украина? Российское государство стало собираться как централизованное, и это считается годом создания российского государства, 862 год, когда новгородцы... пригласили на княжение князя Рюрика из Скандинавии...»¹*

Створюється ілюзія споконвічного існування Росії як монолітного суб'єкта, на фоні якого Україна постає лише як пізніє утворення. Президент РФ намагається нав'язати думку про повну відсутність на території сучасної України будь-якої протодержавності до приходу варягів з Новгорода, а піднесення Києва постає виключно, як зовнішній імпульс принесений «Рюриковичами».

По-перше, прихід Рюриковичів не був актом створення держави з «нуля», а скоріше накладанням варязької військової верхівки на вже готовий соціально-економічний базис. Теза про 862 р. як дату створення «Російської держави» ігнорує той факт, що навіть у літописах цей процес описується як договір між племенами та запрошення варязького князя². Успіх варязької династії був зумовлений їхньою здатністю інтегруватися у місцеве середовище та підняти вже існуючі державотворчі процеси на новий рівень.

По-друге, маніпулятивність тверджень В. Путіна щодо змісту поняття «Руська земля» виявляється у спробі ототожнити середньовічну Русь із сучасною російською державою. Внаслідок такої підміни понять ігнорується сама природа середньовічного державотворення, де єдність територій трималася не на національній основі, а виключно на підданстві конкретному князю.

Сергій Плохій у праці «Походження слов'янських націй», узагальнюючи дискусію довкола «давньоруської народності», показує проблемність цього поняття для інтерпретації історії Русі. Спираючись на дослідження І. Данілевського, наголошує на відсутності в киеворуських авторів національної свідомості та критикує використання етноніма «русские» щодо населення Русі. Плохій також

¹Tucker Carlson. Exclusive: Tucker Carlson Interviews Vladimir Putin, 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fOCWBhuDdDo>

²Ющенко П.А. Історіографічні нотатки про походження інституту князя та князівської влади в середньовічному руському суспільстві. *Емінак. Миколаїв*, 2016. № 2 (14). Т. 1. С. 120.

залучає аргументи О. Толочко, який заперечує існування в киеворуську добу єдиного етносу й пропонує тлумачити «давньоруську народність» як уявлену спільноту³.

Тобто внаслідок штучного ототожнення середньовічного населення з сучасним етносом «русских», створюється ілюзія історичної єдності. Внаслідок такої ідеологічної конструкції минуле Русі перетворюється на виключне «російське право власності», що дозволяє в логіці Володимира Путіна, легітимізувати сучасну агресивну політику через міф про повернення нібито «втраченої» єдності.

2) «Литовско-Русское» князівство та «інші руські»: заперечення української самобутності

У сучасному російському імперському наративі історія Великого князівства Литовського трактується як етап «відриву» південноруських земель від «єдиної Русі», а формування української ідентичності, як наслідок зовнішнього впливу. Характерним прикладом є позиція В. Путіна, який стверджує, що після монгольської навали справжня Русь збереглася лише на півночі, тоді як Київ та на півдні втратили суверенітет й згодом були «ополячені», а назва «українці» не означала окремої етнічної спільноти, а лише прикордонний статус.

В. Путін свідомо спрощує й викривляє наслідки монгольської навали. Після завоювань Батия серед руських князів сформувалися дві принципово різні політичні стратегії. Спроби організувати антимонгольський союз із Заходом та на співпрацю з Золотою Ордою. Курс на інтеграцію в ординську систему влади послідовно відстоював Олександр Невський, за ініціативою якого у 1252 р. ординське військо Неврюя знищила антимонгольське угруповання й остаточно закріпила системну залежність Північно-Східної Русі від Орди. З другої половини 13 ст. ординські війська регулярно використовувалася князями у внутрішньодинастичній боротьбі⁴.

Суверенітет Північно-Східної Русі, про який говорить Путін, на практиці означав добровільне прийняття ординського сюзеренітету в обмін на внутрішню необмежену владу князів.

Доцільно зауважити, що В. Путін вдається до свідомої термінологічної маніпуляції, використовуючи анахронічне словосполучення «Литовско-Русское» князівство. Підміна поняття ототожнює літописну «русь» із сучасною «росією». Офіційна назва держави «Велике князівство Литовське, Руське і Жемайтійське» чітко фіксувала суб'єктність саме на Русі, території сучасної України та Білорусі. У тогочасному контексті термін «руський» маркував пряму спадщину Києва.

Литовська територіальна інкорпорація на відміну від ординської чи майбутніх московських самодержців, пропонували руським землям значно вищий рівень автономії. Попри те, що з погляду сучасної термінології цей процес можна розглядати як експансія, він суттєво відрізнявся від класичного завоювання. Це було

³ Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. Київ: Критика, 2015. С. 20.

⁴ Ткачук А. Монгольський чинник в середньовічній історії Східної Європи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. С. 37–39

складне політичне входження, де військова перевага литовських князів поєднувалася з глибокою кризою місцевих династій та гострою потребою руських еліт у захисті від Золотої Орди. Інтеграція відбувалася за принципом «нового не вводимо, старого не міняємо», що фактично означало консервацію руських правових норм, соціальної структури та релігійного життя.⁵

Окремим інструментом маніпуляції є твердження про те, що назву «Україна» вигадали поляки для позначення «окраїни» держави, намагаючись таким чином розмити «руську» ідентичність населення. Путін використовує примітивне філологічне тлумачення, щоб заперечити право нації на власну ідентичність, представляючи її як штучний продукт польської пропаганди.

Проте ґрунтовне дослідження колективу істориків (К. Галушко, А. Гречило, С. Громенко, Г. Єфіменко, М. Майоров) «Народження країни. Від краю до держави» доводить, що така філологічна інтерпретація є свідомим спрощенням. Історичні джерела свідчать, що ще за часів ВКЛ, термін «україна» вже активно побутував у внутрішньому офіційному вжитку. Литовські князі називали «нашими Українами» Київську, Волинську та Подільську землі. Науковці підкреслюють, що після Люблінської унії 1569 р. назва «Україна» входить в ужиток у Польському королівстві саме завдяки канцеляристам, що раніше перебували у складі Великого князівства Литовського. В універсалах Стефана Баторія кінця 16 ст. ми вже бачимо термін «Україна Руська», що охоплював не лише порубіжжя, а й давні центри, такі як Львів. У 17 ст., під час повстання Б. Хмельницького, назва остаточно політизується, означаючи вже не кордон, а володіння Війська Запорозького, суб'єктну державну територію, яку європейські картографи, зокрема Г. де Боплан, позначали на картах як окрему країну⁶.

3) Переяславська рада 1654 р.: міф про возз'єднання

Логічним продовженням путінського монологу про «штучність» України стає маніпулятивна інтерпретація подій середини 17 ст., яку він подає як добровільне та безповоротне повернення земель у лоно єдиної держави. У цій версії Богдан Хмельницький шукає порятунку від релігійного та національного гніту Польщі. В інтерв'ю В. Путін змальовує цей процес як безальтернативний шлях до «прийняття під сильну руку» московського царя.

Подана В. Путіним інтерпретація зводить складний та багаторічний процес українського державотворення до одноразового акту «прийняття під руку» Москви у 1654 р. Події середини 17 ст. були не початком, а лише одним з етапів тривалої національно-визвольної боротьби.

Боротьба Гетьманщини за власну державність супроводжувалася активною

⁵Тараненко М.Г., Тараненко М.М. До питання правової оцінки входження і становища українських земель у складі Великого князівства Литовського. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2021. Вип. 4 (52). С. 76–77.

⁶ Народження країни. Від краю держави: назва, символіка, територія і кордони України / К. Галушко та ін. Харків: Клуб сімейн. дозвілля, 2016. С. 12–14.

зовнішньополітичною діяльністю, спрямованою на створення антипольської коаліції та пошук міжнародної протекції. Богдан Хмельницький вів переговори з Трансильванією, Кримським ханством та Османською імперією, намагаючись залучити їх до війни з Річчю Посполитою або забезпечити нейтралітет⁷.

Перш за все перехід під протекцію Московського царства розглядалося українською стороною як договір рівноправних суб'єктів із гарантіями збереження автономії. Водночас Московський цар Олексій Михайлович трактував «протекцію» як акт підданства та інструмент територіального розширення самодержавної держави. Події в Переяславі були використані як ідеологічний пролог для формування міфу, який у подальшому слугував інструментом підриву української ідентичності та обґрунтування імперської політики Росії⁸.

4) Австрійський генштаб: Україна як інструмент Заходу

Ще однією маніпуляцією Путіна є намагання знецінити український національний рух 19–20 ст., представивши його як геополітичний проект зовнішніх сил. З цієї версії історії просто викреслює ціле покоління українських поетів, учених, мислителів, наче їх ніколи й не було. У результаті тривалий й складний шлях формування національної свідомості зводять до примітивної вигадки чужих генштабів.

Використання тези про «австрійський генштаб» виглядає особливо іронічно на тлі обставин приходу до влади більшовиків. Якщо застосовувати його ж логіку «зовнішнього інструментарію», то саме ленінський уряд мав би вважатися продуктом німецьких спецслужб.

Історичні факти та опубліковані документи засвідчують, що Ленін одержував через підставних осіб величезні суми від кайзерівської Німеччини, з якою Росія на той момент воювала. З Берліна було передано понад 50 млн. золотих марок, що дозволило більшовикам створити «Червону армію» та організувати пропаганду в масштабах, неспівставних з іншими партіями. Свій «борг» Ленін пізніше повернув контрибуцією за Брест-Литовським договором. Сам вождь більшовиків не бачив у цьому проблеми, пояснюючи негласне співробітництво з ворогом співпадінням інтересів⁹.

Вибіркова логіка Путіна демонструє подвійні стандарти. Будь-яка активність, що сприяє розширенню впливу Москви, оголошується політичною доцільністю, тоді як боротьба українців за суверенітет таврується як іноземна диверсія.

Показово, що ні «австрійський генштаб», ані польські еліти не були зацікавлені у створенні сильної української нації. Навпаки, у 19 – першій половині 20 ст. у Західній Україні, послідовно проводилася політика денационалізації та колонізації.

⁷ Горобец В. Чи існували в середині XVII ст. зовнішньополітичні альтернативи переходу України під зверхність царя? *ПЕРЕЛОМ: війна росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками*. Київ, 2022. С. 319–320.

⁸ Лукашевич О., Тарапон О. Міф про «возз'єднання» України і росії: наукове та суспільне сприйняття Переяславської Ради 1654 р. *Український літопис*. 2023. № 1. С. 42–43.

⁹ Кульчицький С. Володимир Ілліч Ульянов-Ленін: погляд з XXI століття. *Проблеми історії України: факти, судження пошуки*. 2011. С. 55.

Обмежувалося вживання української мови в освіті, адміністрації й судах, край офіційно називали «Східною Малопольщею», а українців «русинами»¹⁰.

Національну ідентичність неможливо привезти ззовні або створити штучно без глибокого внутрішнього фундаменту, культури, мови та спільної історичної пам'яті. На прикладі Галичини стає зрозуміло, що справжнім паливом для українського відродження були не чийсь обіцянки, а жорсткі репресії тогочасних імперій. Спроби придушити культуру лише загартували й перетворили боротьбу на природний процес. Те, що у Кремлі звикли називати зовнішнім втручанням чи диверсією, насправді було неминучим поверненням людей до власної суб'єктності. Зрештою, конспірологія про генштаби – це лише спроба Москви замаскувати власну історичну поразку, через нездатність протягом століть асимілювати народ.

5) Міф про «ленінську Україну»: більшовики як творці української державності. «Сталінські подарунки».

В. Путін знову вдається до фактологічної маніпуляції, підмінюючи поняття виникнення нації та держави, актом створення адміністративної одиниці. Те, що Ленін заснував радянську республіку, є формально правдивою, проте вона свідомо замовчує головне, Українська Радянська Соціалістична Республіка була не первинною формою державності, а лише більшовицькою відповіддю на проголошення незалежності Української Народної Республіки. Саме УНР була першою сучасною українською державою.

Ленін не «вигадував» Україну, він був змушений воювати з нею. Тривалі та криваві радянсько-українські війни 1917–1921 рр. продемонстрували більшовикам, що українське питання неможливо вирішити суто військовим шляхом або простою анексією. Створення УСРР та подальша політика українізації 1920-х рр. були тактичними поступками радянської влади, спрямованими на те, щоб заспокоїти селянські повстання та залучити на свій бік національну інтелігенцію.

Терміни «коренізація» й «українізація» лише частково відбивають суть більшовицького повороту в національній політиці, який радше мав характер національно-культурної реформи, спрямованої на інструментальне використання національного чинника. Самостійної УСРР була радше тактичним компромісом, покликаним нейтралізувати національний опір й замаскувати контроль центру¹¹.

Більшовики лише зафіксували межі розселення українців. Про жодні «дарунки» чужих територій мова не йшла, оскільки кордони проводилися там, де століттями жив народ. У результаті намагання переглянути межі сучасної України через міфи про «ленінські» чи «сталінські» подарунки виглядають як ігнорування основ міжнародного права. Ревізія історії прямо суперечить принципам, на яких тримається сучасний світопорядок.

¹⁰ Багрій М. Становлення національної ідентичності та виховання національно-свідомої особистості у Західній Україні кінця XVIII ст. – 1939 р. *Молодь і ринок*. 2018. № 4. С. 38.

¹¹ Верменич Я. «Радянська націоналізація» чи «націоналізація»: ще раз про сутність політики коренізації 1920 – початку 1930-х рр. *Український історичний журнал*. 2022. № 3. С. 159.

Спроби спекулювати на темі «сталінських подарунків» втрачають будь-який юридичний сенс, якщо брати до уваги «Гельсінський заключний акт» 1975 року. Цей документ фактично підвів ризик під територіальними суперечками в Європі, що виникли після Другої світової війни. У результаті підписання акта всі держави-учасниці, включно з СРСР, офіційно визнали чинні кордони недоторканими¹².

б) Ідеологія війни: як Кремль пояснює вторгнення в Україну

Закінчивши виклад власного бачення «історичних» відносин між Україною та Росією було окреслено низку передумов, які керівництвом РФ вважає ключовими причинами війни. До переліку цих чинників віднесено наслідки розпаду СРСР, події Помаранчевої революції, розширення НАТО, Революція Гідності та наслідки, які кремль сприйняв як загрозу власній безпеці.

По-перше, доцільно чітко зафіксувати наратив, про уявлення про Україну як «частину Росії»: *«Потом, 1991 год, развал Советского Союза. И всё, что Украина получила в подарок от России, с барского плеча, она утащила с собой»*¹³.

УРСР була окремою союзною республікою, яка разом із РСФСР, БРСР та ЗСФРР виступила співзасновником СРСР у 1922 р. Території УСРР формувалися як результат радянської національно-територіальної політики, закріпленої союзними конституціями. Саме ці кордони були визнані міжнародним правом у 1991 р. як кордони незалежної держави Україна.

Додатково твердження спростовується міжнародно-правовими зобов'язаннями самої Росії. Перший базовий документ пострадянського простору «Угода про створення Співдружності Незалежних Держав» від 8 грудня 1991 р., прямо позбавляє сторони будь-яких територіальних претензій. У статті 5 зафіксовано, що «Високі Договірні Сторони визнають і поважають територіальну цілісність одна одної і недоторканність існуючих кордонів у рамках Співдружності»¹⁴.

Повторно було підтверджене в «Договорі про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією» 1997 р., де в статті 2 сторони підтвердили непорушність існуючих між ними кордонів¹⁵.

Остаточне руйнування тези про «подаровані Росією території» закріплене «Договором між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон». Документ був ратифікований Верховною Радою України¹⁶ та

¹² Требін М.П. Осмислюючи гельсінський процес: до 50-річчя підписання заключного акту наради з безпеки і співробітництва в Європі. *Трансформація світового порядку в ХХІ столітті та її вплив на життя українського суспільства*: всеукр. науково-практ. конф., м. Харків, 2025. С. 13.

¹³ Tucker Carlson. Exclusive: Tucker Carlson Interviews Vladimir Putin, 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fOCWBhuDdDo>

¹⁴ Угода про створення співдружності незалежних держав. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_077#Text

¹⁵ Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_006#Text

¹⁶ Про ратифікацію Договору між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1681-15#Text>

офіційно введений у дію обома сторонами, а його чинність підтверджена й Правовим департаментом МЗС РФ де він й на сьогодні значиться як такий, що «діє»¹⁷.

У межах пояснення причин війни керівництво РФ послідовно апелює до тези про «державні перевороти» в Україні, зокрема події навколо президентських виборів 2004 р.

Однак твердження про «державний переворот» у 2004 р. не витримує зіставлення з юридичною реальністю. Рішення про повторне голосування було ухвалене Верховним Судом України у межах чинного виборчого та конституційного законодавства. У рішенні суду прямо зазначалося, що відповідно до статті 98 Закону України «Про вибори Президента України» суд уповноважений «іншим шляхом поновити порушені права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу», а також що неможливо достовірно встановити результати голосування. У зв'язку з цим суд визнав необхідним проведення повторного голосування¹⁸.

В умовах масових порушень виборчого законодавства та суспільно-політичного протистояння, єдиним легітимним арбітром виступив Верховний Суд України. У результаті замість силового сценарію було обрано шлях закону, що дозволило вийти з політичного глухого кута без хаосу.

Продовжуючи розмову про «першочергові причини» військової агресії, В. Путін торкається теми розширення НАТО. Загрози з боку Альянсу дозволяє Кремлю репрезентувати війну, як вимушений крок оборонного характеру, спрямований на захист власної безпеки.

Втім, ця інтерпретація не витримує зіставлення з реальними політико-правовими кроками України. У 2010 р. Верховна Рада України ухвалила Закон «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», стаття 11 якого прямо закріплювала позаблоковий статус держави та неучасть України у військово-політичних союзах¹⁹. Україна на законодавчому рівні підтвердила відсутність курсу на вступ до Альянсу. Зміна цього курсу відбулася не внаслідок ідеологічного «перевороту», а як реакція на пряму військову агресію Російської Федерації та порушення нею власних міжнародних зобов'язань щодо гарантій безпеки України.

Згодом тема дійшла до «Революції Гідності». Путін інтерпретує її як «державний переворот»²⁰, але потрібно зазначити, що під час каденції Віктора

¹⁷ Договір между Росийской Федерацией и Украиной о российско-украинской государственной границе. URL: https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/international_contracts/international_contracts/2_contract/46278/

¹⁸ Щодо справи за скаргою на рішення, дії та бездіяльність Центральної виборчої комісії по встановленню результатів повторного голосування з виборів Президента України 21 листопада 2004 року. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/no090700-04#Text>

¹⁹ Проект Закону про засади внутрішньої і зовнішньої політики. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=6451&skl=7

²⁰ Tucker Carlson. Exclusive: Tucker Carlson Interviews Vladimir Putin, 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fOCWBhuDdDo>

Януковича, країна мала курс на євроінтеграцію. Раптова відмова уряду від підписання «Угоди про асоціацію з ЄС» у листопаді 2013 р., була сприйнята суспільством як нелегітимна зміна стратегічного вектору розвитку, оскільки протягом тривалого часу офіційна влада позиціонувала євроінтеграцію та створення зони вільної торгівлі як єдиний шлях модернізації держави²¹. Внаслідок зближення з «Митним союзом», у країні розпочалися масштабні мирні акції протесту.

Віктор Янукович, перебуваючи 22 лютого 2013 р. в Харкові, публічно заявляв, що не залишає країну та залишається легітимним президентом, водночас відмовившись підписувати будь-які документи з опозицією²². Попри ці заяви, вже в ніч на 23 лютого 2013 р. він розпочав втечу з України. За свідченнями співробітників УДО, В. Януковича було евакуйовано з території Запорізької області трьома російськими військовими гелікоптерами, після чого через територію РФ доставлено до Криму на базу Чорноморського флоту²³.

Президент самовільно залишив столицю, відмовився виконувати свої обов'язки та покинув країну за сприяння Російської Федерації. Верховна Рада, яка продовжувала роботу в штатному режимі й конституційною більшістю, включно з голосами Партії регіонів, констатувала самоусунення президента та призначила позачергові вибори²⁴.

Логічним продовженням маніпуляцій стала теза про те, що у 2014 р. Росія була змушена взяти Крим під захист через загрозу, а війна на Донбасі розпочалася як реакція на переслідування незгодних. Проте факти свідчать про зворотнє.

Навесні 2014 р. російські спецслужби розгорнули операцію зі створення утворення «Новоросії». Сформовані незаконні збройні формування захоплювали адмінбудівлі, нищили державну символіку та атакували силові об'єкти. Попри звільнення адміністративних будівель у Харкові, ескалація на Донбасі продовжувалась. Початковим моментом збройного конфлікту стало захоплення Слов'янська 12 квітня 2014 р. професійним диверсійним загоном на чолі з офіцером російських спецслужб Ігорем Гіркіним.

Твердження про те, що українська армія «обстрілювала власні міста», є маніпулятивним та вирваним з контексту подій. Бойові дії на сході України стали відповіддю на збройну агресію та дії російських диверсійних та регулярних підрозділів. Без прямого військового, кадрового й матеріального втручання Росії,

²¹ Ukrinform. Янукович: Євроінтеграція для України – це модернізація усіх сфер життя. *Укрінформ – актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/1468906-yanukovich-e-vrointegratsiya-dlya-ukraini-tse-modernizatsiya-usih-sfer-gittva-1806459.html>

²² ТСН. Янукович у відеозверненні прокоментував ситуацію у країні, 2014. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Y7WVMRcj-8k>

²³ Колишній охоронець Януковича розповів подробиці його втечі. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/01/18/7168763/>

²⁴ Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/annot/757-18>

ескалація на Донбасі була б неможливою, а сам конфлікт мав реальні шанси бути локалізованим та врегульованим. Російське керівництво, прагнучи мінімізувати ризики втрати контролю над півостровом, свідомо розширило зону нестабільності на сході країни²⁵.

Висновки. Аналіз представлених в інтерв'ю маніпулятивних тез дозволяє стверджувати, що виступ В.Путіна є цілісною пропагандистською конструкцією, спрямованою на ідеологічне обґрунтування збройної агресії. Основна маніпуляція полягає у вибіркового підході до минулого, де з багатовікової історії вихоплюються лише ті фрагменти, які зручно вкладаються в концепцію «штучності» української держави та «єдності» під егідою Москви. При цьому ключові історичні факти, що свідчать про самобутність українського державотворення, свідомо замовчуються або підміняються конспірологічними теоріями про «зовнішні впливи». Інтерв'ю постає спробою легітимізувати руйнування міжнародного права через викривлене трактування минулого, де реальна історія приноситься в жертву імперським амбіціям.

REFERENCES

- Dohovir pro druzhbu, spivrobitnytstvo i partnerstvo mizh Ukrainoiu i Rosiiskoiu Federatsiieiu [Treaty on Friendship, Cooperation and Partnership between Ukraine and the Russian Federation]. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from February 27, 2026: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_006#Text [in Ukrainian].
- Dohovor mezhdru rossiyskoi federatsiei y ukraynoi o rossiysko-ukraynskoi hosudarstvennoi hranytse [Treaty between the Russian Federation and Ukraine on the Russian-Ukrainian state border]. Retrieved from February 27, 2026: https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/international_contracts/international_contracts/2_contract/46278/ [in Ukrainian].
- Kolyshnii okhoronets Yanukovycha rozpoviv podrobytsi yoho vtechi [Yanukovich's former bodyguard told the details of his escape]. (2018). *Ukrainska Pravda*. Retrieved from: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/01/18/7168763/> [in Ukrainian].
- Proekt Zakonu pro zasady vnutrishnoi i zovnishnoi polityky [Draft Law on the Fundamentals of Domestic and Foreign Policy]. *Ofitsiyni portal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from February 27, 2026: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=6451&skl=7 [in Ukrainian].
- Pro ratyfikatsiiu Dohovoru mizh Ukrainoiu i Rosiiskoiu Federatsiieiu pro ukrainsko-rosiyskyy derzhavnyi kordon [On ratification of the Agreement between Ukraine and the Russian Federation on the Ukrainian-Russian State Border]. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from February 27, 2026. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1681-15#Text> [in Ukrainian].
- Shchodo spravy za skarhoiu na rishennia, dii ta bezdiialnist Tsentralnoi vyborchoi komisii po vstanovlenni rezultativ povtorno ho holosuvannia z vyboriv Prezydenta Ukrainy 21

²⁵ Інформаційні матеріали до 10-ї річниці від початку російсько-української війни. *Український інститут національної пам'яті – офіційний веб-сайт*. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/informaciyni-materialy-do-10-ovi-richnyvci-vid-pochatku-rosiysko-ukrayinskoj-viyny>

- lystopada 2004 roku [Regarding the case concerning the complaint against the decisions, actions and inaction of the Central Election Commission in establishing the results of the repeat vote in the Ukrainian presidential election on 21 November 2004]. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from February 27, 2026. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/no090700-04#Text> [in Ukrainian].
- Uhoda pro stvorennia Spivdruzhnosti Nezalezhnykh Derzhav [Agreement on the Establishment of the Commonwealth of Independent States]. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from February 27, 2026 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_077#Text [in Ukrainian].
- Bahrii, M. (2018). Stanovlennia natsionalnoi identychnosti ta vykhovannia natsionalno-svidomoi osobystosti u Zakhidnii Ukraini kintsia XVIII – 1939 st.r. [The formation of national identity and the development of nationally conscious individuals in western Ukraine from the late 18th century to 1939]. *Molod i rynok* [in Ukrainian].
- Halushko, K., Hrechylo, A., Hromenko, S., Yefimenko, H., Maiorov, M. (2016). Narodzhennia krainy. Vid kraiu do derzhavy. Nazva, symvolika, terytoriia i kordony Ukrainy [The birth of a country. From a region to a state. The name, symbols, territory and borders of Ukraine]. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia [in Ukrainian].
- Horobets, V. (2022). Chy isnuvaly v seredyni XVII st. zovnishnopolitychni alternatyvy perekhodu Ukrainy pid zverkhnist tsaria? [Were there any foreign policy alternatives in the mid-17th century to Ukraine's transition to the tsar's rule?] PERELOM: Viina rosii proty ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. dialohy z istorykamy. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy [in Ukrainian].
- Informatsiini materialy do 10-oi richnytsi vid pochatku Rosiisko-Ukrainskoi viiny [Information materials for the 10th anniversary of the start of the Russian-Ukrainian war]. *Ukrainskyi instytut natsionalnoi pamiaty - ofitsiyni veb-sait*. Retrieved from February 27, 2026 <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/informaciyni-materialy-do-10-oyi-richnyci-vid-pochatku-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny> [in Ukrainian].
- Kulchytskyi, S. (2011). Volodymyr Illich Ulianov-Lenin: Pohliad z XXI stolittia [Vladimir Ilyich Ulyanov-Lenin: a view from the 21st century]. *Problemy istorii Ukrainy: Fakty, sudzhennia, poshuky* [in Ukrainian].
- Lukashevych, O., Tarapon, O. (2023). Mif pro «vozziednannia» ukrainy i rosii: Naukove ta suspilne spryiniattia Pereiaslavskoi rady 1654 r. [The myth of the 'reunification' of Ukraine and Russia: scientific and public perception of the Pereiaslav council of 1654]. *Ukrainskyi litopys* [in Ukrainian].
- Plokhii, S. (2015). Pokhodzhennia slovianskykh natsii : domoderni identychnosti v Ukraini, Rosii ta Bilorusi [The Origins of Slavic Nations: Pre-Modern Identities in Ukraine, Russia, and Belarus]. Krytyka [in Ukrainian].
- Pro samousunennia Prezydenta Ukrainy vid vykonannia konstytutsiinykh povnovazhen ta pryznachennia pozacherhovykh vyboriv Prezydenta Ukrainy [On the self-removal of the President of Ukraine from the exercise of constitutional powers and the appointment of early presidential elections in Ukraine]. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from February 27, 2026 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/annot/757-18> [in Ukrainian].
- Taranenko, M., Taranenko, M. (2021). O pytannia pravovoi otsinky vkhodzhennia i stanovyshcha ukrainskykh zemel u skladi Velykoho kniazivstva Lytovskoho [On the legal assessment of the incorporation and status of Ukrainian lands within the Grand Duchy of Lithuania]. *Visnyk*

- NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo* [in Ukrainian].
- Tkachuk, A. (2022). Monholskyi chynnyk v serednovichnii istorii Skhidnoi Yevropy. [The mongolian factor in the medieval history of Eastern Europe]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* [in Ukrainian].
- Trebin, M. (2025). Osmysliuuchy Helsinskyi protses: Do 50-richchia pidpysannia Zakliuchnoho aktu Narady z bezpeky i spivrobotnytstva v Yevropi [Reflecting on the Helsinki Process: 50th Anniversary of the Signing of the Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe]. *Transformatsiia svitovoho poriadku v XXI stolitti ta yii vplyv na zhyttia ukrainskoho suspilstva*. Analit. tsentr suchas. Humanitarystyky [in Ukrainian].
- Yanukovych u videozvernenni pro komentuvav sytuatsiiu u krainy. (2014). [Yanukovych commented on the situation in the country in a video address] *TSN. YouTube*. Retrieved from February 27, 2026 <https://www.youtube.com/watch?v=Y7WVMRcj-8k> [in Ukrainian].
- Tucker Carlson. (2024). Exclusive: Tucker Carlson Interviews Vladimir Putin. *YouTube*. Retrieved from February 27, 2026 <https://www.youtube.com/watch?v=fOCWBhuDdDo> [in English].
- Yanukovych: Yevrointehratsiia dlia Ukrainy – tse modernizatsiia usikh sfer zhyttia. (2013). [Yanukovych: European integration for Ukraine means modernization in all areas of life]. *Ukrinform*. Retrieved from February 27, 2026 <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/1468906-yanukovich-e-vrointegratsiya-dlya-ukraïni-tse-modernizatsiya-usih-sfer-gittva-1806459.html> [in Ukrainian].
- Vermenych, Ya. (2022). «Radianizatsiia» chy «natsionalizatsiia»: Shche raz pro sutnist polityky korenizatsii 1920–pochatku 1930–kh rr. [«Sovietization» or «nationalization»: once again about the essence of the policy of indigenization of the 1920s – early 1930s.]. *Ukrainian Historical Journal/Ukrain'skij Istorichnij Zhurnal*, №3, 158–175 [in Ukrainian].
- Yushchenko, P. (2016). Istoriohrafichni notatky pro pokhodzhennia instytutu kniazia ta kniazivskoi vlady u serednovichnomu ruskomu suspilstvi [Historiographical notes on the origin of the institution of the prince and princely power in medieval Russian society]. *Eminak*. № 2(1). С. 119–123 [in Ukrainian].

Отримано 23.02.2026

Отримано в доопрацьованому вигляді 28.02.2026

Прийнято до друку 01.03.2026

Submitted 23.02.2026

Received in revised form 28.02.2026

Accepted for publication 01.03.2026